

BALKAN

19. maj 2004.

str. 6

POGLED IZ HAGA

PRAVOSUDJE NEMA SISTEM ZAŠTITE SVEDOKA

Kada domaći političari tvrde da je saradnja s Međunarodnim krivičnim sudom jednostrana, apsolutno su u pravu. Sva saradnja ide u jednom smeru – Tribunal saraduje sa pravosudnim organima Srbije i Crne Gore koji se bave istraživanjem i procesuiranjem ratnih zločina i pomaže im prenošenjem iskustva i stručnog znanja koji bi im trebali da budu od pomoći pri obavljanju ovog teškog i komplikovanog zadatka.

U sklopu ovog procesa, delegacija Veća za ratne zločine Okružnog suda iz Beograda (“Sud za ratne zločine”) i Tužilaštva za ratne zločine posetila je Međunarodni sud gde je prisustvovala nizu stručnih savetovanja. Posetu je finansijski podržao Centar za obuku sudija i tužilaca Programa za razvoj Ujedinjenih nacija, a ona je organizovana u saradnji sa *Outreach* programom Međunarodnog suda. Svi sastanci su bili izuzetno zanimljivi i korisni. Razgovori između sudija, tužilaca i potparola iz Srbije i njihovih kolega iz Tribunala bili su usredsređeni na prepreke na koje sudstvo u Republici Srbiji trenutno nailazi u istraživanju i procesuiranju ratnih zločina i načine na koje Međunarodni sud može pomoći u njihovom prevazilaženju.

Te brojne prepreke uključuju i sledeće:

Kao prvo, pravosudnim organima Republike Srbije još uvek nije na raspolaganju efikasan sistem zaštite svedoka. Kao i u predmetima organizovanog kriminala, svedoci u predmetima ratnih zločina često su izloženi pretnjama i s razlogom se plaše za svoju i sigurnost svojih porodica, bez obzira na to da li su direktni svedoci zločina ili takozvani “insajderi”. Pravosudni sistem Republike Srbije mora osigurati zakonska sredstva kako bi svedoke zaštitio. Ta zaštita najčešće podrazumeva pružanje policijske zaštite pre, tokom i posle svedočenja i/ili zaštitu identiteta svedoka od javnosti. U retkim slučajevima, ona može značiti i prebacivanje svedoka u treće zemlje uz promenu identiteta. Zakoni takođe moraju da odražavaju činjenicu da zaštita svedoka ne podrazumeva imunitet od krivičnog gonjenja.

Drugo, u skladu sa postojećim Zakonom o krivičnom postupku Srbije i Crne Gore, dokazi skupljeni od strane tribunala u Hagu nisu sami po sebi prihvatljivi pred domaćim sudovima. Time se domaćem pravosuđu onemogućava korišćenje hiljada dokumenata i izjava svedoka koje je Međunarodni sud već sakupio, a Međunarodni sud se sprečava da svoj dokazni materijal da na upotrebu sudskim vlastima Srbije i Crne Gore.

Treće, u Srbiji još nije rešeno pitanje sposobnosti domaćeg pravosuđa da krivično goni one koji se terete po principu komandne odgovornosti, to jeste, pojedince na višim položajima vlasti za koje se tvrdi da su znali, ili je trebalo da znaju, da su zločini počinjeni, ili koji su propustili da preduzmu mere da spreče zločine i/ili kazne počiniocima. Iako se Međunarodni sud bavi optuženima na najvišim položajima vlasti, i dalje ima

mnogo pojedinaca na svim nivoima vojnog, policijskog i političkog lanca komandovanja čija je zakonska obaveza bila da osiguraju da obezbede zaštitu civila, a propustili su da to učine. I oni moraju odgovarati.

Četvrto, tužilaštvu i sudu za ratne zločine Republike Srbije potrebna je regionalna saradnja, kako bi bili u mogućnosti da ispituju svedoke i imaju pristup mestima zločina i dokumentaciji koja se nalazi u drugim zemljama.

Peto, postoji ozbiljna zabrinutost da srpska policija ne želi ili nije spremna da pomogne i podrži domaće tužioce i sudije koji rade na predmetima ratnih zločina, jer postoji mogućnost da se navodni počinioци nalaze i u njihovim redovima.

Konačno, u svetlu nedostatka saradnje vlade Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim krivičnim sudom, iako takva saradnja predstavlja međunarodnu obavezu koja se u slučaju neispunjavanja kažnjava sankcijama, Međunarodni sud sa zabrinutošću primećuje kritike međunarodnih i domaćih posmatrača da ta ista vlada ne pruža ni odgovarajući okvir i podršku koji su potrebni za procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima.

Međunarodni sud se obavezao da će pomoći domaćim pravosudnim institucijama u prevazilaženju tih prepreka. Pored savetovanja sa delegacijom iz Srbije prošle nedelje, Međunarodni sud je, zajedno sa Organizacijom za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS), u decembru prošle godine u Hagu ugostio predstavnike pravosuđa Republike, sa kojima se razgovaralo o sistemu zaštite svedoka koji se primenjuje pred Međunarodnim sudom. Međunarodni sud takođe podržava napore OEBS-a u pružanju podrške vladi Srbije u stvaranju nacrtu zakona o zaštiti svedoka.

Tužilaštvo Međunarodnog suda već je pružilo informacije i dokaze u vezi s predmetom Ovčara, istragama o finansijskim transakcijama koje se odnose na Slobodana Miloševića, kao i drugim istragama. Međutim, kako bi svi ti naponi urodili plodom, vlada i zakonodavci Republike Srbije moraju prioritetno otklanjati prepreka koji stoje na putu procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, u skladu s međunarodnim standardima.

Naponi Vlade Srbije i Crne Gore da prevaziđe ove prepreke, suvišno je reći, ne mogu predstavljati zamenu za njenu obavezu da ispunjava obaveze prema Međunarodnom sudu. Prema međunarodnim i domaćim zakonima, Vlada Srbije i Crne Gore ima obavezu da saraduje sa Međunarodnim sudom u hapšenju optuženih i pružanju pristupa dokumentima, svedocima i mestima zločina. Zbog propusta da to učini, predsednik Međunarodnog suda, Theodor Meron, bio je prisiljen da Srbiju i Crnu Goru ponovo prijavi Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Tragično je da hiljade žrtava zločina koji su počinjeni u bivšoj Jugoslaviji od 1991. i dalje čekaju pravdu. Međunarodni sud, zajedno s brojnim međunarodnim institucijama i državama, obavezao se da institucijama Srbije i Crne Gore koje se bave procesuiranjem ratnih zločina pomogne u njihovom poslu i da kroz zajednički rad sa njima zadovolji potrebe žrtava. Međunarodni sud očekuje istu predanost od Vlade Srbije i Crne Gore kako bi mogao da ispuni svoju misiju i da pred lice pravde dovede one koji su najodgovorniji za te zločine.

Outreach Programme
outreach@icty.org